

Konkluzje Rady w sprawie umiejętności korzystania z mediów w stale zmieniającym się świecie

(2020/C 193/06)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

BIORĄC POD UWAGĘ:

1. Tło polityczne przedstawione w załączniku;

UZNAJĄC, ŻE:

2. Postęp technologiczny i cyfrowy przyniósł duże zmiany w naszym życiu. Nowe media i platformy komunikacyjne zmieniły stosunki społeczne i relacje komunikacyjne, wpłynęły na sektor kultury i sektor kreatywny, zmieniły krajobraz medialny oraz sposób produkcji, dystrybucji i użytkowania treści. Postęp ten dał Europejczykom dużo nowych możliwości komunikowania się oraz wyszukiwania, tworzenia i rozpowszechniania różnego rodzaju treści;
3. Zmiany cyfrowe i technologiczne zachodzą w sposób nieprzewidywalny i ciągły, co sprawia, że zarówno obywatele, jak i społeczeństwo muszą nieustannie się do nich dostosowywać. Innowacje zmieniające świat na lepsze, w tym cyfryzacja oraz powstawanie platform medialnych i komunikacyjnych, niosą ze sobą konsekwencje, z którymi należy się zmierzyć;
4. Oprócz wielu korzyści i pozytywnych skutków nowy ekosystem medialny przynosi też coraz liczniejsze przypadki dezinformacji, manipulacji i mowy nienawiści;
5. W nowym ekosystemie medialnym obywatele, przytłoczeni nadmiarem informacji, mogą mieć problem ze zrozumieniem wiadomości oraz znalezieniem precyzyjnych informacji i wiarygodnych źródeł wiadomości oraz w ogóle dobrych jakościowo treści;
6. Ekspozycja obywateli na duże ilości dezinformacji, zwłaszcza w czasie poważnego kryzysu globalnego, takiego jak pandemia COVID-19, uzmysławia, że by ograniczyć ekspansję kampanii dezinformacyjnych w internecie, a zarazem respektować wolność wypowiedzi, ważne są: metodyczne podejście do rozwijania umiejętności korzystania z mediów, współpraca między platformami internetowymi, ekspertami i właściwymi organami, a także opracowanie niezależnej procedury weryfikacji faktów;
7. W dzisiejszym świecie niezbędne jest nabywanie dużej ilości nowej wiedzy i umiejętności indywidualnych i społecznych, które pozwalają obywatelom w każdym wieku docierać do informacji i różnego rodzaju mediów – zarówno profesjonalnych, jak i tworzonych przez użytkowników – na wszelkiego rodzaju kanałach oraz platformach dystrybucyjnych czy komunikacyjnych, selekcjonować je, rozumieć oraz w umiejętny i odpowiedzialny sposób z nich korzystać;
8. Wszystkie te umiejętności składają się na umiejętność korzystania z mediów, którą należy rozumieć przekrojowo, jako obejmującą wszelkie zdolności techniczne, kognitywne, społeczne, obywatelskie, etyczne i kreatywne pozwalające obywatelowi docierać do informacji i mediów, skutecznie z nich skorzystać oraz bezpiecznie i odpowiedzialnie tworzyć i rozpowszechniać treści medialne poprzez różne platformy. Umiejętność korzystania z mediów nie powinna być ograniczona do zdobywania wiedzy o narzędziach i technologiach, ale powinna także mieć na celu wyposażanie obywateli w umiejętność krytycznego myślenia niezbędną do dokonywania ocen, analizowania złożonych realiów oraz odróżniania opinii od faktów. Wszelkie te zdolności pozwalają obywatelowi uczestniczyć w życiu gospodarczym, społecznym i kulturalnym oraz odgrywać aktywną rolę w procesie demokratycznym ⁽¹⁾;

PRYZNAJĄC, ŻE:

9. Podobnie jak inne wyzwania dzisiejszego świata pandemia COVID-19 unaoczniała, że potrzebne są wiarygodne źródła informacji oraz przejrzystość platform internetowych; nieodzowne stało się upodmiotowienie obywateli dzięki umiejętnościom potrzebnym do radzenia sobie z dezinformacją;
10. Biorąc pod uwagę olbrzymią ilość informacji dostępnych w internecie, do ich organizacji niezbędne są algorytmy; pozwalają one odpowiednio zaadresować treść, tak by była dla użytkowników przydatna i spersonalizowana;

⁽¹⁾ Na podstawie definicji zamieszczonych w opisie zadań grupy eksperckiej ds. umiejętności korzystania z mediów oraz w zmienionej dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych.

11. Równocześnie brak przejrzystości oraz stosowanie algorytmów bez odpowiednich ocen ryzyka i skutków może powodować nasilenie problemu dezinformacji oraz sprzyjać pogoni za sensacją, treściom skrajnym i dziennikarstwu opartemu na klikalności;
12. Wpływ algorytmów na kanały dystrybucyjne i selekcję odbiorców może w istotny sposób oddziaływać na opinię publiczną, kształtować dyskurs społeczno-polityczny oraz potencjalnie prowadzić do polaryzacji społecznej;
13. Zwiększona ilość treści internetowych zawierających mowę nienawiści, nawoływanie do przemocy czy nienawiści, cyberprzemoc oraz inne bezprawne lub szkodliwe treści są wyzwaniem społecznym;
14. W opartej na danych globalnej gospodarce mediów cyfrowych dominująca pozycja rynkowa kilku światowych podmiotów oraz modele algorytmowe stosowane przez platformy internetowe mogą zagrażać pluralizmowi mediów i różnicowaniu treści;
15. Szybki rozwój ekosystemu medialnego i ciągłe zmiany w nim zachodzące mają wpływ na zaufanie do mediów, m.in. potencjalnie wywierają presję na profesjonalne media i standardy dziennikarskie.

ODNOTOWUJĄC, ŻE:

16. Umiejętność korzystania z mediów oraz krytycyzm wobec nich i wchodzenie z nimi w odpowiedzialną interakcję są w dzisiejszym świecie, dotkniętym pandemią COVID-19, ważne jak nigdy dotąd: nie tylko po to, by chronić zdrowie publiczne, lecz także by zapewnić odporność demokratycznych społeczeństw i wzmocnić udział w życiu demokratycznym;
17. Należy zintensyfikować prace nad usamodzielnieniem obywateli w każdym wieku dzięki umiejętności korzystania z mediów i krytycznemu myśleniu, a przy tym uwzględnić różnorodność kulturową oraz znaczne różnice w umiejętności korzystania z mediów i ogólnie w kompetencjach cyfrowych pomiędzy państwami członkowskimi UE;
18. Ciągły rozwój nowych technologii medialnych i komunikacyjnych zwiększa zapotrzebowanie na nowe podejścia do umiejętności korzystania z mediów, zwłaszcza w ramach uczenia się pozaformalnego i nieformalnego;
19. Należy opracować nowe modele rozwijania umiejętności korzystania z mediów w ramach uczenia się przez całe życie i zapewnić ludziom w każdym wieku praktyczne możliwości nabywania umiejętności potrzebnych do zrozumienia wysoce złożonego krajobrazu komunikacji medialnej i do poruszania się w nim – poprzez programy przewidziane dla różnych grup docelowych: oparte na wieku lub na kontekście;
20. Należy poszerzyć zaangażowanie na rzecz umiejętności korzystania z mediów o interesariuszy będących w stanie dotrzeć do obywateli w każdym wieku, takich jak instytucje kultury (np. biblioteki, muzea i kina), które mają dostęp do stosownej infrastruktury, cieszą się dużym zaufaniem społecznym i które w związku z tym należy bardziej zachęcać, by przyczyniały się do zwiększania umiejętności korzystania z mediów poprzez swoje usługi i działania;
21. Media, zwłaszcza publiczne, oraz organizacje dziennikarskie mają wpływową pozycję społeczną, mogłyby więc odegrać bardziej znaczącą rolę, jeżeli chodzi o promowanie umiejętności korzystania z mediów, informowanie o niej i uwrażliwianie na jej wagę;
22. Stosowne krajowe agencje i organy, zwłaszcza krajowe organy regulacji mediów, równoległe do wspólnych działań, które prowadzą za pośrednictwem Europejskiej Grupy Regulatorów Audiowizualnych Usług Medialnych (ERGA) – zależnie od krajowych ram prawnych, w których działają – mogą mieć do odegrania ważną rolę, gdyż dysponują kompetencjami i pozycją pozwalającymi aktywnie promować, organizować i koordynować inicjatywy na rzecz umiejętności korzystania z mediów oraz gromadzić interesariuszy, a także w istotny sposób przyczyniać się do reagowania na dezinformację;
23. Wzmacnianie profesjonalnego dziennikarstwa, niezależnych mediów, dziennikarstwa śledczego oraz pluralizmu mediów, ułatwianie obywatelom dostępu do dobrych jakościowo, wiarygodnych i zróżnicowanych źródeł informacji oraz budowanie zaufania publicznego przyczyniają się do ochrony demokracji;
24. Ważne jest, by zachęcać europejski sektor medialny do stosowania nowo pojawiających się technologii, jeżeli chodzi o tworzenie treści, kanały dystrybucyjne, gromadzenie i analizę danych, po to by przyciągać większą liczbę odbiorców i pomagać im docierać do różnorodnej, dobrej jakościowo treści i sprzyjać pluralizmowi mediów;

25. Ważne jest, by wciąż zwracać uwagę na potrzebę wypracowania wyższych standardów odpowiedzialności i przejrzystości dla platform internetowych, jeśli chodzi o dalsze starania na rzecz ochrony użytkowników przed nielegalnymi i szkodliwymi treściami i przed dezinformacją, przy poszanowaniu wolności wypowiedzi;
26. Waga współpracy platform internetowych z organami publicznymi dotyczy różnego rodzaju informacji (np. informacji o algorytmach i zbiorach danych), które mogłyby pomóc w skutecznym monitorowaniu platform w celu zaradzenia problemom dezinformacji;
27. Międzysektorowe podejście do wzmacniania umiejętności obywateli w zakresie korzystania z mediów nie tylko przyniesie cyfrowy i technologiczny rozwój mediów oraz sektora kultury i sektora kreatywnego, lecz także wzmocni zarówno użytkowników, jak i twórców treści i zwiększy kreatywność i konkurencyjność sektora mediów;
28. Wzmocnienie umiejętności korzystania z mediów oraz zaradzenie dezinformacji wymagają metodycznego, strategicznego i kompleksowego podejścia wszystkich państw członkowskich oraz międzysektorowej współpracy różnych interesariuszy.

ZWRACA SIĘ DO PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I Z NALEŻYTYM POSZANOWANIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI:

29. Metodycznie pracowały nad uwrażliwianiem opinii publicznej na wagę umiejętności korzystania z mediów i wspierały konsekwentne opracowywanie strategii na rzecz umiejętności korzystania z mediów i ich wdrażanie;
30. Wspierały tworzenie i rozwój sieci ds. umiejętności korzystania z mediów (krajowych, regionalnych, lokalnych, tematycznych), po to by gromadzić stosownych interesariuszy i umożliwiać im współpracę oraz tworzenie trwałych, długoterminowych projektów i inicjatyw na rzecz umiejętności korzystania z mediów;
31. Wypracowały podejście do umiejętności korzystania z mediów w każdym wieku oparte na uczeniu się przez całe życie i w tym kontekście zapewniły wsparcie projektom pilotażowym i badawczym, po to by tworzyć lub rozwijać i oceniać nowe metodologie, działania i treści dostosowane do konkretnych potrzeb grup docelowych;
32. Wspierały tworzenie i upowszechnianie materiałów do nauczania i ćwiczenia umiejętności korzystania z mediów oraz wypracowywanie metodycznego podejścia do podnoszenia kompetencji profesjonalistów z różnych dziedzin (np. bibliotekarzy, pracowników muzeów, osób pracujących z młodzieżą, nauczycieli, specjalistów ds. umiejętności korzystania z mediów, dziennikarzy), po to by mogli wzmocnić swoją ważną rolę w rozwijaniu umiejętności obywateli w zakresie korzystania z mediów;
33. Zachęcały instytucje kultury, organizacje społeczeństwa obywatelskiego oraz organizacje dziennikarskie, by uwzględniły programy uczenia się umiejętności korzystania z mediów przez całe życie, wspierały wszelkiego rodzaju organizacje medialne, zwłaszcza media publiczne, opracowywały i promowały inicjatywy na rzecz umiejętności korzystania z mediów oraz uczestniczyły w inicjatywach i projektach innych interesariuszy;
34. Kontynuowały badanie możliwości promowania i wspierania profesjonalnego dziennikarstwa jako trwałego elementu globalnego środowiska mediów cyfrowych;
35. Udoskonalili istniejące modele szkoleniowe, a w razie potrzeby opracowały nowe, po to by rozwijać umiejętności cyfrowe w europejskim sektorze kultury i sektorze kreatywnym i tym samym sprzyjać skutecznemu stosowaniu innowacyjnych technologii i nadążać za postępem technologicznym.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI, BY:

36. We współpracy z państwami członkowskimi udoskonalila i rozwinęła koncepcję Europejskiego Tygodnia Umiejętności Korzystania z Mediów i zachęcała do uczestnictwa w tym wydarzeniu;
37. W ramach przyszłego Europejskiego Obserwatorium Mediów Cyfrowych wypracowała mechanizmy ułatwiające współpracę oraz dobrowolną wymianę pomysłów i praktyk między różnorodnymi interesariuszami;
38. Zaproponowała potencjalne dalsze kroki w celu znalezienia długoterminowych metodycznych i skutecznych rozwiązań, po to by zaradzić dezinformacji, na podstawie wyników zarówno istniejących, jak i przyszłych kompleksowych badań i analiz środków już zastosowanych, w tym z należytym uwzględnieniem prac przeprowadzonych w tej dziedzinie przez Europejską Grupę Regulatorów Audiowizualnych Usług Medialnych i niezbędnej współpracy między krajowymi organami regulacyjnymi;

39. W kontekście niedawno opublikowanego Planu działania UE dotyczącego praw człowieka i demokracji 2020 – 2024 oraz w związku z opracowywaniem nowego aktu prawnego o usługach cyfrowych, europejskiego planu działania na rzecz demokracji oraz planu działania dotyczącego mediów i sektora audiowizualnego zastanowiła się, czy nie potrzeba skuteczniejszych metod pozwalających zaradzić problemom dezinformacji, ale nie utrudniających przy tym ochrony praw podstawowych, w których to metodach jedną z kluczowych zasad byłyby przejrzystość i odpowiedzialność platform;
40. Zadbana, by uwzględnione zostały lokalna specyfika i potencjał różnych państw członkowskich oraz potrzeba szerokiej współpracy między stosownymi interesariuszami we wszystkich państwach członkowskich, tak by potencjalne środki mogły zostać zastosowane i były skuteczne, a także by można je było skutecznie i niezależnie weryfikować;
41. We współpracy z państwami członkowskimi opracowała metodyczne kryteria i procesy oceny finansowanych przez UE projektów i inicjatyw na rzecz umiejętności korzystania z mediów oraz stworzyła jednolitą, porównywalną metodologię raportowania przez państwa członkowskie rozwoju umiejętności korzystania z mediów, w ramach przyszłych wytycznych, które przewidziano w zmienionej dyrektywie o audiowizualnych usługach medialnych i które Komisja wyda po konsultacji z Komitetem Kontaktowym.

ZWRACA SIĘ DO KOMISJI I PAŃSTW CZŁONKOWSKICH, BY W RAMACH SWOICH KOMPETENCJI I Z NALEŻYTYM POSZANOWANIEM ZASADY POMOCNICZOŚCI:

42. Kontynuowały i podejmowały dalsze starania na rzecz metodycznego, kompleksowego, międzysektorowego podejścia do rozwijania umiejętności korzystania z mediów i uwrażliwiania na wagę tych umiejętności; staraniom krajowym podejmowanym w tym celu, w tym inicjatywom wsparcia finansowego, powinny towarzyszyć starania na szczeblu UE;
  43. Sprzyjały lepszemu wykorzystywaniu możliwości, jakie dają fundusze i programy UE, po to by wspierać edukację medialną oraz różnorodne projekty i inicjatywy na rzecz umiejętności korzystania z mediów (np. wsparcie dla mediów poprzez program „Kreatywna Europa”, zwłaszcza nowe działanie w zakresie wsparcia dla mediów) oraz rozwijać dodatkowe źródła finansowania, a także tworzyć synergię między stosownymi programami UE;
  44. Dopilnowały, by środki na rzecz umiejętności korzystania z mediów skierowane do dzieci i młodzieży w ramach strategii na rzecz lepszego internetu dla dzieci nadążały za stale ewoluującym środowiskiem cyfrowym;
  45. Finansowały i promowały metodyczne i regularne badania nad umiejętnością korzystania z mediów oraz oddziaływaniem mediów i platform cyfrowych (np. metodyczne badania nad środkami i inicjatywami na rzecz umiejętności korzystania z mediów; badania nad wpływem nowych mediów i platform komunikacyjnych na dobrostan obywateli; badania nad działaniem algorytmów i sztucznej inteligencji i ich wpływem na opinię publiczną, życie ludzi i korzystanie z mediów, a także na europejski sektor medialny i audiowizualny);
  46. Wspierały sektor audiowizualny w rozwijaniu dobrych jakościowo europejskich treści i platform dystrybucyjnych, z uwzględnieniem wpływu gospodarczego pandemii COVID-19 na sektor audiowizualny w ogóle;
  47. Zachęcały platformy i media do współpracy w opracowywaniu narzędzi i procesów, które promowałyby ekspozycję i wyszukiwalność dobrych jakościowo źródeł informacji, wraz z ekspozycją i wyszukiwalnością dobrych jakościowo europejskich treści audiowizualnych.
-

ZAŁĄCZNIK

Stosowne dokumenty polityczne**Rada Europejska**

Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 18 października 2018 r. (EUCO 13/18)

Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 13 – 14 grudnia 2018 r. (EUCO 17/18)

Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 21 – 22 marca 2019 r. (EUCO 1/19)

Konkluzje Rady Europejskiej z dnia 20 czerwca 2019 r. (EUCO 9/19)

Nowy program strategiczny na lata 2019–2024 (przyjęty przez Radę Europejską w dniu 20 czerwca 2019 r.).

Rada

Konkluzje Rady w sprawie europejskiego podejścia do umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym (Dz.U. C 140 z 6.6.2008, s. 8).

Konkluzje Rady w sprawie umiejętności korzystania z mediów w środowisku cyfrowym (Dz.U. C 301 z 11.12.2009, s. 12).

Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie wolności i pluralizmu mediów w otoczeniu cyfrowym (Dz.U. C 32 z 4.2.2014, s. 6).

Konkluzje Rady na temat europejskiej polityki audiowizualnej w erze cyfrowej (Dz.U. C 433 z 3.12.2014, s. 2).

Konkluzje Rady w sprawie oddziaływania sektora kultury i sektora kreatywnego, służącego stymulowaniu innowacji, stabilności gospodarczej i włączenia społecznego (Dz.U. C 172 z 27.5.2015, s. 13).

Konkluzje Rady w sprawie rozwijania – poprzez kształcenie i szkolenie – umiejętności korzystania z mediów i umiejętności krytycznego myślenia (Dz.U. C 212 z 14.6.2016, s. 5).

Konkluzje Rady w sprawie promowania dostępu do kultury za pomocą środków cyfrowych ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju odbiorców (Dz.U. C 425 z 12.12.2017, s. 4).

Zalecenie Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. C 189 z 4.6.2018, s. 1).

Konkluzje Rady w sprawie wzmocnienia treści europejskich w gospodarce cyfrowej (Dz.U. C 457 z 19.12.2018, s. 2).

Konkluzje Rady i państw członkowskich w sprawie zapewnienia wolnych i uczciwych wyborów europejskich (6573/1/19 REV 1, przyjęte przez Radę do Spraw Ogólnych w lutym 2019 r.)

Konkluzje Rady w sprawie demokracji (12836/19, przyjęte przez Radę do Spraw Zagranicznych w październiku 2019 r.)

Konkluzje Rady w sprawie dodatkowych wysiłków na rzecz zwiększenia odporności i zwalczania zagrożeń hybrydowych (14972/19, przyjęte przez Radę do Spraw Ogólnych w grudniu 2019 r.).

Komisja

Komunikaty

— Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Europejska strategia na rzecz lepszego internetu dla dzieci, COM (2012) 196 final

— Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Strategia jednolitego rynku cyfrowego dla Europy, COM (2015) 192 final

— Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Platformy internetowe i jednolity rynek cyfrowy. Szanse i wyzwania dla Europy, COM (2016) 288 final

— Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Zwalczanie nielegalnych treści w internecie. W kierunku większej odpowiedzialności platform internetowych, COM (2017) 555 final

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie, COM (2018) 236 final
- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Sztuczna inteligencja dla Europy, COM (2018) 237 final
- Sprawozdanie Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie wdrażania komunikatu „Zwalczanie dezinformacji w internecie: podejście europejskie”, COM (2018) 794 final.

Wspólne komunikaty Komisji Europejskiej/Wysokiego Przedstawiciela Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa

- Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Plan działania na rzecz zwalczania dezinformacji, JOIN (2018) 36 final
- Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Sprawozdanie z realizacji planu działania przeciwko dezinformacji, JOIN (2019) 12 final
- Wspólny komunikat do Parlamentu Europejskiego i Rady: Plan działania UE dotyczący praw człowieka i demokracji na lata 2020–2024, JOIN (2020) 5 final.

Inne analizy i sprawozdania

Mapping of media literacy practices and actions in EU-28 (Europejskie Obserwatorium Audiowizualne, 2016)

Towards European Media Sovereignty. An Industrial Media Strategy to Leverage Data, Algorithms and Artificial Intelligence (Guillaume Klossa, 2019)

Report of the activities carried out to assist the European Commission in the intermediate monitoring of the Code of Practice on Disinformation (Europejska Grupa Regulatorów Audiowizualnych Usług Medialnych, 2019)

Implementation of the revised AVMS Directive (Europejska Grupa Regulatorów Audiowizualnych Usług Medialnych, 2019)

Falling behind: How social media companies are failing to combat inauthentic behaviour online (Centrum Doskonałości Komunikacji Strategicznej NATO, 2019)

Study on media literacy and online empowerment issues raised by algorithm-driven media services (SMART 2017/0081) (RAND Europe and Open Evidence, 2019)

ERGA Report on disinformation: Assessment of the implementation of the Code of Practice (2020)
